

กลวิธีทางภาษาที่ใช้สื่ออุดมการณ์ความเป็นอื่นในวาทกรรมว่าด้วยเรื่องชาติพันธุ์ Linguistic Strategies for Communicating Otherness's Ideology in the Ethnic Discourse

ปunchญา ศิวานิพัทธ์¹ และ ราชนีย์ นิลวรรณภา²
Punchaya Shivaniphat and Rachan Nillawannapha

Article History

Receive: June 22, 2021
Revised: August 11, 2021
Accepted: August 11, 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาที่ใช้สื่ออุดมการณ์ความเป็นอื่นในวาทกรรมว่าด้วยเรื่องกลุ่มชาติพันธุ์ในภาคอีสาน ข้อมูลที่นำมาใช้ศึกษามาจากเอกสารและสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ ได้แก่ เอกสารที่หน่วยงานราชการ เรียบเรียงขึ้น เอกสารทางประวัติศาสตร์ และเอกสารประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว โดยนำแนวคิดเกี่ยวกับอุดมการณ์ความเป็นอื่น (Otherness Ideology) และแนวคิดกลวิธีทางภาษา (Linguistic Strategies) มาเป็นแนวทางศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ตัวบทวาทกรรมได้ถ่ายทอดอุดมการณ์ความเป็นอื่น ซึ่งประกอบด้วยชุดความคิดย่อย 2 ชุดด้วยกัน ได้แก่ การสร้างความเป็นอื่นระหว่างรัฐกับกลุ่มชาติพันธุ์ และการสร้างความเป็นอื่นระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ โดยมีกลวิธีทางภาษาที่ใช้สื่ออุดมการณ์หรือชุดความคิดดังกล่าว 2 กลวิธี ได้แก่ 1) การเลือกใช้คำศัพท์เพื่อสื่อชุดความคิดการสร้างความเป็นอื่นระหว่างรัฐกับกลุ่มชาติพันธุ์ 3 ลักษณะคือ การใช้คำเรียกชื่อชนพลและชื่อกลุ่มชาติพันธุ์ตามความเข้าใจแต่เดิม การใช้คำจำแนกประเภทกลุ่มชน และการใช้คำแสดงสภาพหรือสถานะในคำเรียกชื่อกลุ่มชาติพันธุ์ และ 2) การใช้คำเรียกขานเพื่อสื่อชุดความคิดการสร้างความเป็นอื่นระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ด้วยกัน 2 ลักษณะคือ การเหยียดชาติพันธุ์และการดูหมิ่นทางฐานะสังคม ทั้งนี้ การใช้กลวิธีทางภาษาในการสร้างวาทกรรมนับเป็นการใช้ภาษาในฐานะเครื่องมือในการสื่อชุดความคิดหรืออุดมการณ์ที่จะเอื้อต่อผู้สร้างวาทกรรม ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของสังคมในแต่ละยุคสมัย ทำให้เราเข้าใจถึงชุดความคิด ความเชื่อ และเกิดการสั่งสมอุดมการณ์จนเกิดเป็นวิถีปฏิบัติทางสังคมในเรื่องการมองคนกลุ่มอื่นที่ไม่ใช่กลุ่มของตนเป็น “คนอื่น” ตั้งแต่ในอดีตสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน

คำสำคัญ : กลวิธีทางภาษา ; อุดมการณ์ความเป็นอื่น ; วาทกรรม ; กลุ่มชาติพันธุ์ ; ภาคอีสาน

¹ นิสิตปริญญาเอก สาขาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, Doctoral Student in Thai Major, Faculty of Humanities and Social Sciences, Mahasarakham University

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, Assistant Professor, Faculty of Humanities and Social Sciences, Mahasarakham University

ABSTRACT

The objective of this research paper aimed to study the linguistic strategies as for communicating the ideology of otherness occurring upon in the ethnic discourse in Isan Region. Data were collected from documents and publications including documents compiled by government agencies, history books, and tourism promotion brochures. The research applied adopting the otherness ideology and the linguistic strategies. The results revealed that the otherness ideologies were consist of two sub-ideologies: the construction of the otherness between the government and ethnic groups, and the construction of the otherness within the ethnic groups. In addition, the results revealed that there were two language strategies including; 1) lexical choice: used of country names and ethnonyms as originally intended, used of words to classify people and used of terms or status in ethnic groups 2) system of address as for communicating the ideology of otherness: racism and prejudice. In this regard, the use of language strategies in discourse considered as language as a mean of communication to convey a set of ideas or ideologies that will help the creators of discourses that change according to the context of society in each period. The result guided us to understand the set of ideas, and the accumulation of ideology to become a social practice about looking at other groups as “otherness” from the past to the present.

Keywords : Linguistic strategies ; Otherness Ideology ; Discourse ; Ethnic Groups ; Isan Region

บทนำ

ประเทศไทยแม้ในภาพรวมจะเป็นสังคมที่มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ไม่มีปัญหาเรื่องความแตกต่างทางกลุ่มชนอย่างบางประเทศ แต่ก็ไม่สามารถปฏิเสธได้ว่า ประเทศไทยเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม (Multicultural Society) คือ มีความหลากหลายและมีความแตกต่างทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา ภาษาและวัฒนธรรมค่อนข้างสูง ซึ่งหากจำแนกกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทยตามกลุ่มภาษาจะพบว่ามียี่สิบกว่า 60 กลุ่ม (Premisrat, 2004) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคอีสานซึ่งนับว่าเป็นภูมิภาคที่มีความหลากหลายทางด้านเชื้อชาติ วัฒนธรรม และภาษาอย่างมาก อันเนื่องมาจากการมีพื้นที่กว้างขวางและมีอาณาเขตติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านหลายประเทศ อีกทั้งยังมีกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ อพยพโยกย้ายเข้ามาตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนในดินแดนแห่งนี้ ด้วยเหตุนี้ ในอดีตก่อนที่จะถูกผนวกรวมเข้าเป็นส่วนหนึ่งของรัฐไทยหรือรัฐสยาม ในขณะนั้น ในมุมมองของราชสำนักสยาม พื้นที่ในแถบนี้ถูกมองว่าเป็นเพียงหัวเมืองเล็กๆ หัวเมืองหนึ่งเท่านั้น ดังจะเห็นได้จากชื่อที่ใช้เรียกกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มที่อยู่ห่างไกลจากศูนย์กลางของการปกครองอย่างเช่น เรียกกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่แถบอีสานตอนใต้ของไทยในปัจจุบันว่าเป็นพวกเขมรป่าดงหรือเขมรส่วยป่าดง โดยเรียกตามลักษณะพื้นที่ที่มีสภาพต่างๆ ไปเป็นป่าทึบ และชาวพื้นเมืองที่อาศัยอยู่ในบริเวณนั้นต้องเก็บของป่า เช่น น้ำผึ้ง ชัน นอแรด ฯลฯ เป็นส่วยส่งราชสำนักกรุงเทพฯ กลุ่มชนที่อาศัยอยู่แถบนั้นจึงถูกเรียกว่า “ส่วย” ตามไปด้วย การเรียกชื่อดังกล่าวจึงนับเป็นการเรียกชนกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มของตนว่าเป็น “คนอื่น” โดยแฝงนัยทางความหมายในเชิงลบว่าเป็น “คนชายขอบ” และมีสถานะทางสังคมเป็นแค่เพียงผู้ส่งส่วยเท่านั้น

คำว่า “คนชายขอบ” หมายถึงกลุ่มคนที่มีชีวิตอยู่กึ่งกลางหรือห่างไกลจากศูนย์กลางในทางภูมิศาสตร์และสังคมวัฒนธรรม มักเป็นกลุ่มคนที่ต้องเคลื่อนย้ายจากภูมิลำเนาดั้งเดิมด้วยเหตุผลทางธรรมชาติ เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม การตั้งถิ่นฐาน การประกอบอาชีพ หรือวิถีชีวิตของคนกลุ่มนี้ ต้องเผชิญกับการแก่งแย่งแข่งขันเพื่อเข้าถึงทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ถูกกีดกันและเอาเปรียบจากคนส่วนใหญ่ ซึ่งอาศัยอยู่ในดินแดนหรือเขตนั้นๆ วัฒนธรรมประจำกลุ่มจึงเป็นวัฒนธรรมย่อยที่ไม่ได้รับการยอมรับหรือไม่ได้รับการเลือกเพื่อการปฏิบัติจากคนในวัฒนธรรมกระแสหลัก นอกจากนี้ ลักษณะของกลุ่มประชากรชายขอบอาจแตกต่างจากประชากรส่วนใหญ่ในแง่ชาติพันธุ์ ศาสนา อุดมการณ์ การศึกษา ฐานะทางเศรษฐกิจและชนชั้นในสังคมด้วย (Samutkhup and Kittiasa, 1999) ทั้งนี้ อาจแบ่งประเภทของคนชายขอบได้ใน 2 ลักษณะคือ คนชายขอบในเชิงภูมิศาสตร์และคนชายขอบในเชิงชาติพันธุ์ โดย “คนชายขอบในเชิงภูมิศาสตร์” ก็คือ กลุ่มคนที่มีถิ่นอาศัย

ห่างไกลจากศูนย์กลางวัฒนธรรมและจากการปกครองส่วนกลาง อันได้แก่ ผู้ที่อาศัยอยู่แถบชายแดนของประเทศหรืออยู่ในพื้นที่สูง หรือชาวชนบทในพื้นที่ห่างไกลความเจริญ ส่วน “คนชายขอบในทางชาติพันธุ์” ก็คือ กลุ่มคนที่มีชาติพันธุ์ที่แตกต่างจากคนส่วนใหญ่ในสังคมหรือกลุ่มคนที่มีความแตกต่างจากชาติพันธุ์ที่มีอำนาจในการปกครองประเทศ การเป็นชาติพันธุ์เดียวกันจึงพิจารณาได้จากการที่กลุ่มคนมีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี บรรทัดฐาน รวมถึงความเชื่อและภาษาพูดเดียวกัน ดังนั้น กลุ่มชาติพันธุ์อย่างเช่น มอญ พม่า จีน เขมร ญวน ฯลฯ ซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่เข้าอพยพเข้ามาอยู่ในไทยช่วงผนวกรวมดินแดนในยุคสร้างรัฐชาติ และมีความแตกต่างจากคนไทยแต่เดิมทั้งด้านภาษาและวัฒนธรรม จึงกลายเป็นชาติพันธุ์กลุ่มน้อยหรือคนชายขอบโดยปริยาย (Thongthao, 2011)

อย่างไรก็ดี จะเห็นได้ว่าการเรียกกลุ่มคนว่าเป็นคนชายขอบหรือชนกลุ่มน้อยนั้นนับว่าเป็นกระบวนการสร้างความเป็นอื่นอย่างหนึ่งให้กับคนในสังคม เป็นการแบ่งแยก “ตัวเรา” (Self) กับ “คนอื่น” (Other) ในลักษณะคู่ตรงข้าม (Binary Opposition) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าความคิดสากลของมนุษย์มักอยู่ในลักษณะของสองภาคหรือระบบทวิลักษณ์ เช่น ชายกับหญิง ขาวกับดำ หรือถูกกับผิด เป็นต้น (Hongsuwan, 2007) การแบ่งแยกในลักษณะเช่นนี้ปรากฏในวาทกรรมว่าด้วยเรื่องชาติพันธุ์ที่ถูกนำเสนอผ่านเอกสารลายลักษณ์ อาทิ งานชาติพันธุ์นิพนธ์หรือเอกสารทางประวัติศาสตร์อย่างเช่นวาทกรรมการสร้างคนอื่นให้กลายเป็นคนไทย ดังเห็นได้ชัดในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อครั้งทรงเปลี่ยนแปลงชื่อมณฑลการปกครองเทศาภิบาลโดยยกเลิกการใช้คำว่า “ลาว” ในการเรียกชื่อมณฑล และมีประกาศห้ามมิให้คนในรัฐสยามระบุว่าตนเป็นเชื้อชาติต่างๆ เช่น ชาติย้อ แสก หรือผู้ไท แต่ให้ใช้ว่าเป็น “คนในบังคับสยาม” นอกจากนี้ก็ยังพบว่า งานชาติพันธุ์นิพนธ์ที่ถูกเขียนขึ้นโดยฝ่ายรัฐซึ่งถือว่าตนคือศูนย์กลาง และชนกลุ่มอื่นเป็นคนชายขอบนั้นมักแฝงด้วยชุดความคิดหรืออุดมการณ์ความเป็นอื่น โดยเฉพาะในวาทกรรมที่มีบริบทหรือเกี่ยวข้องกับคำเรียกชาติพันธุ์ ทั้งนี้ เนื่องจากชื่อหรือคำที่ใช้เรียกกลุ่มชาติพันธุ์ทั้งที่ถูกเรียกโดยคนกลุ่มอื่นและที่กลุ่มชาติพันธุ์ใช้เรียกตนเอง เป็นการแสดงให้เห็นถึงฐานความคิดแบบคนนอก - คนใน หรือแบบพวกเขา - พวกเขา กล่าวคือ การเรียกชื่อตนเองและชื่อที่ถูกคนอื่นเรียก ถือเป็นมุมมองทางวัฒนธรรมที่อยู่บนพื้นฐานของความแตกต่างระหว่างการมองแบบคนนอก (Outsider) กับการมองแบบคนใน (Insider) และมักจะทำให้เกิดข้อขัดแย้งเสมอมา ดังที่ Sunthonphesat (2003) ได้กล่าวถึงในข้อคิดเห็นนี้ว่า ในการกำหนดกลุ่มชาติพันธุ์นั้น ชนกลุ่มหนึ่งจะนิยามตนเองว่าแตกต่างจากคนกลุ่มอื่นๆ อย่างไรนั้น ได้อาศัยตัวกำหนดหรืออัตลักษณ์ต่างๆ ที่มีอยู่ร่วมกันจำนวนหนึ่ง เช่น กำเนิดหรือตำนานเกี่ยวกับความเป็นมาในอดีต ขนบธรรมเนียมประเพณีหรือวัฒนธรรม ความเหนือกว่าหรือความบริสุทธิ์ทางศีลธรรม เป็นต้น ขณะเดียวกันกลุ่มชาติพันธุ์นั้นๆ ก็จะถูกกำหนดหรือนิยามโดยกลุ่มอื่นๆ แต่เนื่องจากเกณฑ์ที่ชนกลุ่มหนึ่งใช้นิยามตนเอง และเกณฑ์ที่ชนกลุ่มอื่นใช้กำหนดไม่ใช่อย่างเดียวกัน จึงทำให้ชื่อชนชาติหรือกลุ่มชาติพันธุ์ (Ethnonyms) ที่ชนกลุ่มหนึ่งใช้เรียกตัวเองกับชื่อที่กลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ใช้เรียกแตกต่างกัน

เนื่องจากภาษาเป็นเครื่องมือที่ใช้ถ่ายทอดความคิดและมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างมนุษย์ในสังคม อีกทั้งยังสามารถสื่อให้เห็นความเปลี่ยนแปลงของสังคมได้อีกด้วย ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาทวิลักษณ์ทางภาษาที่ใช้สื่ออุดมการณ์ความเป็นอื่นที่ปรากฏในวาทกรรมว่าด้วยเรื่องชาติพันธุ์ โดยเลือกวิเคราะห์ทวิลักษณ์ทางภาษาที่ใช้ถ่ายทอดอุดมการณ์ดังกล่าว ตามแนวทางการศึกษาทวิลักษณ์ทางภาษาในข้อความของ Angkaphanitkit (2014) ซึ่งได้เก็บรวบรวมข้อมูลและศึกษาวิเคราะห์จากเอกสารที่หน่วยงานราชการเรียบเรียงขึ้น เช่น เอกสารทางประวัติศาสตร์ที่กล่าวถึงหรือมีบริบทที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ในอีสาน และเอกสารอื่น ๆ ที่มีวาทกรรมอันมีบริบทเกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ในอีสาน เป็นต้น ทั้งนี้ การศึกษาด้านทวิลักษณ์ทางภาษาที่ใช้สื่ออุดมการณ์จะทำให้เห็นตัวอย่างการใช้ภาษาเพื่อสร้างวาทกรรม ซึ่งในที่นี้ได้แก่ วาทกรรมการสร้างความเป็นอื่น ทั้งการสร้างความเป็นอื่นระหว่างรัฐกับกลุ่มชาติพันธุ์ และการสร้างความเป็นอื่นระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ด้วยกัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาวิเคราะห์ทวิลักษณ์ทางภาษาที่ใช้สื่ออุดมการณ์ความเป็นอื่นในวาทกรรมว่าด้วยเรื่องชาติพันธุ์

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่องทวิลักษณ์ทางภาษาที่ใช้สื่ออุดมการณ์ความเป็นอื่นในวาทกรรมว่าด้วยเรื่องชาติพันธุ์ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดเรื่องอุดมการณ์ความเป็นอื่น (Otherness Ideology) และแนวคิดทวิลักษณ์ทางภาษา (Linguistic Strategies) มาใช้เป็นแนวทางในการศึกษา เนื่องจาก “วาทกรรม” เป็นระบบและกระบวนการในการสร้าง/ผลิต (Constitute) เอกลักษณ์ (Identity) และ

ความหมาย (Significance) ให้กับสรรพสิ่งต่าง ๆ ในสังคมที่เราอยู่ ทั้งในเรื่องความรู้ ความจริง อำนาจ หรือตัวตนของเราเอง อีกทั้งยังทำหน้าที่ที่สร้างสิ่งให้ดำรงอยู่และเป็นที่ยอมรับของสังคมในวงกว้าง (Charoensin-o-larn, 2000) กล่าวได้ว่า วาทกรรมเป็นวิถีปฏิบัติทางสังคม (Social Practice) รูปแบบหนึ่ง โดยวาทกรรมจะสื่อให้เห็นถึงความเกี่ยวข้องกับการกระทำทางสังคมที่มาจากคำพูดของบุคคล หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ถ้อยคำบางอย่างในภาษาสามารถสร้างชุดความคิดและสร้างความหมายที่ส่งผลกระทบต่อกรกระทำและวิถีปฏิบัติของคนในสังคมได้ การศึกษาวาทกรรมจึงมิได้มุ่งเน้นที่ตัวภาษาที่ใช้สื่อสารเท่านั้น แต่ยังเน้นถึงมุมมองทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการใช้ภาษาด้วย (Angkaphanikit, 2014) ด้วยเหตุนี้ ในการตีความวาทกรรมว่าด้วยเรื่องชาติพันธุ์ที่ปรากฏในเอกสารลายลักษณ์ ซึ่งปรากฏอุดมการณ์ความเป็นอื่น จำเป็นที่จะต้องเข้าใจถึงกลวิธีการใช้ภาษาในการสื่ออุดมการณ์ดังกล่าว ดังต่อไปนี้

อุดมการณ์ความเป็นอื่น

แนวคิดเรื่องความเป็นอื่น (Otherness) มีพื้นฐานมาจากวิธีคิดของ โคลด เลวี-สเตราส์ (Claude Levi-Strauss) ที่เห็นว่าความคิดสากลของมนุษย์มักอยู่ในลักษณะของสองภาคหรือระบบทวิลักษณ์ เช่น ชายกับหญิง ขวากับดำ ถูกกับผิด เป็นต้น โดยเฉพาะการแบ่งแยกระหว่างเอกลักษณ์กับความแตกต่าง หรือการแบ่งแยก “ตัวเรา” กับ “คนอื่น” ซึ่งการแบ่งลักษณะนี้เรียกว่า การแบ่งแยกแบบคู่ตรงข้าม (Binary Opposition) (Hongsuwan, 2007) นอกจากนี้ ความเป็นอื่นยังหมายถึงความไม่เท่าเทียมกันในชีวิตมนุษย์ อันเกิดจากความคิดเรื่องการสร้างรัฐชาติสมัยใหม่ที่เห็นว่าชายแดน ไม่เป็นสิ่งกำกวมอีกต่อไปเพราะมีเส้นแดนที่ชัดเจน และรัฐชาติสมัยใหม่ก็ต้องการควบคุมคนทั้งหมดให้อยู่ภายใต้เขตแดนที่กำหนด ซึ่งรวมถึงกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ก็ถูกกำหนดให้อยู่ในตำแหน่งคนป่า/คนชายขอบ (Lueang-a-ramsey, 2003)

ทั้งนี้ “คนชายขอบ” ก็คือ กลุ่มคนที่มีชีวิตอยู่กึ่งกลางหรือห่างไกลจากศูนย์กลางในทางภูมิศาสตร์และสังคมวัฒนธรรม โดยมักเป็นกลุ่มคนที่ต้องเคลื่อนย้ายจากภูมิลำเนาดั้งเดิมด้วยเหตุผลทางธรรมชาติ เศรษฐกิจ การเมืองและวัฒนธรรม การตั้งถิ่นฐาน ประกอบอาชีพหรือวิถีชีวิตของคนกลุ่มนี้ ต้องเผชิญกับการแก่งแย่งแข่งขันเพื่อเข้าถึงทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ถูกกีดกันและเอาเปรียบจากคนส่วนใหญ่ ซึ่งอาศัยอยู่ในดินแดนหรือเขตนั้นๆ วัฒนธรรมประจำกลุ่มจึงเป็นวัฒนธรรมย่อยที่ไม่ได้รับการยอมรับหรือไม่ได้รับการเลือกเพื่อการปฏิบัติจากคนในวัฒนธรรมกระแสหลัก นอกจากนี้ ลักษณะของกลุ่มประชากรชายขอบอาจแตกต่างจากประชากรส่วนใหญ่ในแง่ชาติพันธุ์ ศาสนา อุดมการณ์ การศึกษา ฐานะทางเศรษฐกิจ และชนชั้นในสังคม (Samutkhup and Kittiasa, 1999) จะเห็นได้ว่า การเป็นคนชายขอบเกี่ยวข้องกับเรื่องของภูมิศาสตร์และสังคมเป็นสำคัญ อาจกล่าวถึงคนชายขอบในสองลักษณะคือ คนชายขอบในเชิงภูมิศาสตร์และคนชายขอบในทางชาติพันธุ์

โดย “คนชายขอบในเชิงภูมิศาสตร์” เป็นกลุ่มคนที่มีถิ่นอาศัยห่างไกลจากศูนย์กลางวัฒนธรรมและจากการปกครองส่วนกลาง คนกลุ่มนี้ได้แก่ ผู้ที่อาศัยอยู่แถบชายแดนของประเทศ ผู้อาศัยอยู่ในพื้นที่สูง หรือชาวชนบทในพื้นที่ห่างไกล ความเจริญซึ่งได้รับผลกระทบจากภัยธรรมชาติหรือความยากลำบากในการรับบริการด้านสาธารณสุขหรือการขาดโอกาสทางการศึกษา ส่วน “คนชายขอบในทางชาติพันธุ์” คือการที่กลุ่มคนที่มีชาติพันธุ์ที่แตกต่างจากคนส่วนใหญ่ในสังคมหรือการมีความแตกต่างจากชาติพันธุ์ที่มีอำนาจในการปกครองประเทศ การเป็นชาติพันธุ์เดียวกันนั้นพิจารณาได้จากการที่กลุ่มคนมีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี มีบรรทัดฐาน ความเชื่อและภาษาพูดเดียวกัน ในประเทศประกอบด้วยหลายชาติพันธุ์ทั้งหมด ญ่า จีน เขมร ญวน ไต ซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่เกิดจากการผนวกรวมดินแดนในยุคสร้างรัฐชาติและอพยพเข้ามาในดินแดนไทย กลุ่มคนเหล่านี้จึงมีความแตกต่างจากคนไทยทั้งด้านภาษาและวัฒนธรรม จึงกลายเป็นชาติพันธุ์กลุ่มน้อยหรือคนชายขอบ (Thongthao, 2011) อย่างไรก็ตาม แม้ว่าภาพรวมของประเทศไทยจะเป็นสังคมที่มีความเป็นอื่นหนึ่งอันเดียวกัน ไม่มีปัญหาเรื่องความแตกต่างทางกลุ่มชนอย่างบางประเทศ แต่ก็ไม่อาจปฏิเสธได้ว่า ประเทศไทยเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม ซึ่งมีความหลากหลายและความแตกต่างทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา ภาษาและวัฒนธรรม จึงทำให้เกิดการแบ่ง “เขา” แบ่ง “เรา” และกลายเป็น “คนชายขอบ” (Marginal People) ซึ่งเป็นการสร้างความเป็นอื่นให้กับคนกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มของตน

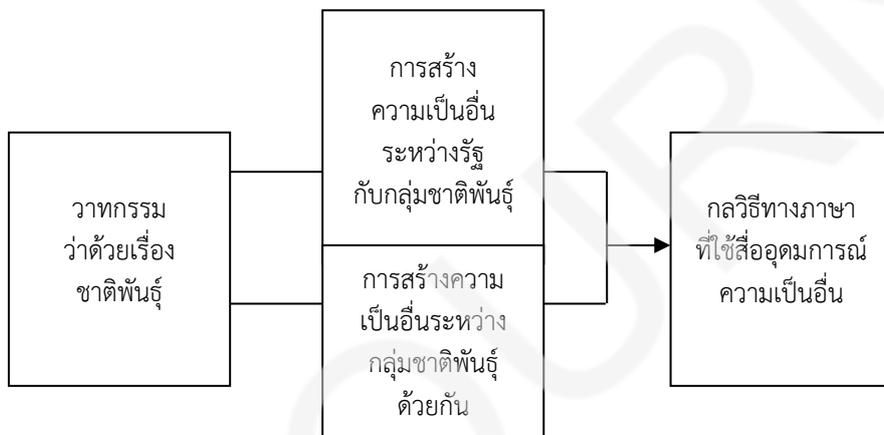
กลวิธีทางภาษา

กลวิธีทางภาษา (Linguistic Strategies) นับเป็นหนึ่งในกลวิธีการผลิตตัวบทซึ่งปรากฏอยู่ทั่วไปในข้อความสื่อไปยังผู้รับสาร เนื่องจากตัวบทแต่ละตัวบทผ่านการเลือกใช้ภาษาที่แฝงวัตถุประสงค์หรือมีเจตนามุ่งหมายของผู้ส่งสาร (หรือผู้ผลิตตัวบท) สื่อไปยังผู้รับสาร (ผู้บริโภคตัวบท) ด้วยกิจกรรมการสื่อสารบางประการ โดยตัวบทหรือข้อความประเภทต่างๆ นั้นมักจะเจือปนด้วยกลวิธีทางภาษาที่ต่างกันไป โดยมีระบบของการเลือกใช้ภาษาให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ด้วย ทั้งนี้ กลวิธีทางภาษาหลักๆ ที่มักจะพบในการวิเคราะห์ข้อความได้แก่ กลวิธีทางศัพท์ กลวิธีการขยายความ กลวิธีทางวัจนปฏิบัติศาสตร์และวาทกรรม และกลวิธีทางวรรณศิลป์ (Angkaphanikit, 2014)

อย่างไรก็ดี เมื่อภาษาเป็นเครื่องมือถ่ายทอดความคิดของมนุษย์ มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างมนุษย์ในสังคม และเป็นเครื่องบอกถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่สามารถสื่อให้เห็นความเปลี่ยนแปลงของสังคมได้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษากลวิธีทางภาษาที่ผู้ส่งสารหรือผู้เขียนวรรณกรรมลายลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอตัวบทวรรณกรรมเพื่อสื่ออุดมการณ์ต่างๆ ซึ่งในที่นี้คืออุดมการณ์ความเป็นอื่น เพื่อให้เข้าใจถึงชุดความคิด ความเชื่อ หรืออุดมการณ์ของผู้คนในสังคมที่ถูกสั่งสมมาจนเกิดเป็นวิถีปฏิบัติทางสังคม ในเรื่องการมองคนกลุ่มอื่นที่ไม่ใช่กลุ่มของตนเป็น “คนอื่น” ตั้งแต่ในอดีตสืบทอดมาจนถึงปัจจุบันได้

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาเรื่องกลวิธีทางภาษาที่ใช้สื่ออุดมการณ์ความเป็นอื่นในวาทกรรมว่าด้วยเรื่องชาติพันธุ์ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดเรื่องอุดมการณ์ความเป็นอื่น (Otherness Ideology) และแนวคิดกลวิธีทางภาษา (Linguistic Strategies) มาใช้เป็นแนวทางในการศึกษา ซึ่งวาทกรรมว่าด้วยเรื่องชาติพันธุ์ที่ปรากฏในเอกสารและงานนิพนธ์ต่างๆ ปรากฏชุดความคิดย่อย 2 ชุด ได้แก่ การสร้างความเป็นอื่นระหว่างรัฐกับกลุ่มชาติพันธุ์ และการสร้างความเป็นอื่นระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร (document) จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และนำเสนอในรูปแบบการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Analytical Description) โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ประชากรในการวิจัย

การกำหนดคุณลักษณะของประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่อไปนี้

1. เอกสารที่หน่วยงานทางราชการเรียบเรียงขึ้น ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลของชาติพันธุ์ต่างๆ ในภาคอีสาน ประกอบด้วย หนังสือ สารานุกรม พจนานุกรม งานวิจัยเรื่องแผนที่ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในประเทศไทย แผนแม่บทการพัฒนาภูมิทัศน์ของสำนักกิจการชาติพันธุ์ ฐานข้อมูลกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย
2. เอกสารทางประวัติศาสตร์ ได้แก่ ตำนาน พงศาวดาร หนังสือประวัติศาสตร์
3. เอกสารประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวที่เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้เครื่องมือที่ใช้ในการสังเคราะห์งานวิจัยตามแนวทางการวิเคราะห์กลวิธีการวิเคราะห์ข้อความของ Angkaphanitik (2014) ซึ่งกล่าวว่า กลวิธีทางภาษาหลักที่มีจะพบในการวิเคราะห์ข้อความได้แก่ กลวิธีทางศัพท์ กลวิธีการขยายความ กลวิธีทางงานปฏิบัติศาสตร์และวาทกรรม และกลวิธีทางวรรณศิลป์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเรื่องอุดมการณ์ความเป็นอื่น (Otherness Ideology) และ การศึกษาเรื่องกลวิธีทางภาษา (Linguistic Strategies)
2. เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่างๆ ได้แก่ เอกสารที่เรียบเรียงขึ้นโดยหน่วยงานทางราชการ เอกสารทางประวัติศาสตร์ และเอกสารประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ โดยศึกษาและวิเคราะห์ว่าทฤษฎีในตัวบทที่แสดงถึงอุดมการณ์ความเป็นอื่น ด้วยวิธีการวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาที่ใช้นำเสนออุดมการณ์ดังกล่าว

ผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาวิจัยอุดมการณ์ความเป็นอื่นที่ถ่ายทอดผ่านตัวบทที่กล่าวถึงหรือมีบริบทเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์พบว่า ประกอบด้วยชุดความคิดย่อย 2 ชุด ได้แก่ การสร้างความเป็นอื่นระหว่างรัฐกับกลุ่มชาติพันธุ์ และการสร้างความเป็นอื่นระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ด้วยกัน ดังต่อไปนี้

1. การสร้างความเป็นอื่นระหว่างรัฐกับกลุ่มชาติพันธุ์

วาทกรรมการสร้างความเป็นอื่นอันเกิดจากฝ่ายรัฐ ปรากฏให้เห็นมาตั้งแต่ในอดีตนับตั้งแต่มีการเขียนประวัติศาสตร์ เช่น ในพงศาวดารหัวเมืองมณฑลอีสาน (เรียบเรียงโดย ม.ร.ว.ปฐม คเนจร ซึ่งเป็นข้าราชการสำนัก) ได้กล่าวถึงผู้คนกลุ่มต่างๆ ที่อยู่ห่างไกลจากศูนย์กลางของแผ่นดินว่าเป็นพวกคนป่าหรือเป็นเพียงคนพื้นเมืองเท่านั้น การสร้างความเป็นอื่นของรัฐยังปรากฏชัดในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่มีการปรับเปลี่ยนวิธีการปกครองแบบใหม่ให้เป็นแบบเทศาภิบาล อันส่งผลกระทบต่อกลุ่มชนต่างๆ ที่อาศัยอยู่ในประเทศ จนกระทั่งหลังจากเกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครองครั้งใหญ่ในปี พ.ศ. 2475 ผู้นำรัฐบาลหลายยุคสมัยได้กำหนดนโยบายต่างๆ เพื่อใช้จัดการหรือจัดระเบียบกลุ่มชนให้อยู่ในกรอบที่รัฐตั้งไว้ และการจัดการดังกล่าวก็ได้ส่งผลให้บางกลุ่มชาติพันธุ์กลายเป็นคนชายขอบของสังคม

โดยกลวิธีทางภาษาที่ใช้สื่อถึงการสร้างความเป็นอื่นระหว่างรัฐกับกลุ่มชาติพันธุ์ ได้แก่ การเลือกใช้คำศัพท์ ซึ่งเป็นกลวิธีทางศัพท์ประเภทหนึ่งที่ใช้เพื่อสื่อความคิดหรือประสบการณ์ของผู้ส่งสารหรือผู้เขียน การใช้คำศัพท์ที่ต่างมุมมองกันของผู้เขียนที่มีประสบการณ์หรืออยู่ในวงการหรือชุมชนที่ต่างกัน ย่อมทำให้เห็นมุมมองของผู้เขียนเกี่ยวกับเรื่องที่ถูกกล่าวถึง และการเลือกใช้ภาษาที่ต่างกันไปด้วย ทั้งนี้ จากการศึกษาพบกลวิธีการเลือกใช้คำศัพท์ ได้แก่ การใช้ชื่อและการเรียกชื่อ โดยปรากฏการใช้คำเรียกที่แสดงถึงอุดมการณ์ความเป็นอื่นระหว่างรัฐกับกลุ่มชาติพันธุ์ ดังนี้

1) การใช้คำเรียกชื่อมณฑลและชื่อกลุ่มชาติพันธุ์ตามความเข้าใจแต่เดิม โดยปรากฏในหนังสือนิทานโบราณคดี เรื่องไทยลานช้าง ซึ่งสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพทรงนิพนธ์ขึ้น โดยกล่าวถึงลักษณะการเรียกชื่อกลุ่มคนทางเหนือแต่เดิมว่า “ลาวพุงดำ” คำเรียกนี้มาจากการที่ชนกลุ่มนี้นิยมสักบริเวณลำตัวและต้นขา ในขณะที่เรียกกลุ่มคนทางภาคอีสานว่า “ลาวพุงขาว” เพราะไม่ได้สักเช่นคนทางเหนือ ทั้งนี้ เนื่องจากในอดีต คนไทยในภาคกลางมักเหมารวมเรียกกลุ่มชาติพันธุ์ที่อยู่ในเขตหัวเมืองทางภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือภาคอีสานว่า “ลาว” ทั้งสิ้น โดยไม่ได้แยกว่าเป็นลาวล้านช้างหรือลาวล้านนาอย่างแน่ชัด การกวาดต้อนผู้คนในสมัยสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีและพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกฯ ก็เรียกชื่อบ้านเมืองทางตอนบนว่าลาวปนๆ กันไปเช่นเดียวกัน อย่างเช่น ในเอกสารจดหมายเหตุของทางการที่มีการใช้คำว่า “เมืองลาว” “พวกลาว” หรือ “ครัวลาว” โดยรวมๆ และกล่าวถึงหัวเมืองทางเหนือที่ยอมสวามิภักดิ์ ทั้งปากตะวันออกของแม่น้ำโขง ลำปาง เชียงใหม่ เวียงจันทน์ แพร่ น่าน เถิน หลวงพระบาง ซึ่งเป็นประเทศราชก็ถูกเรียกว่า ประเทศราชลาวพุงดำ ลาวลื้อ ลาวพุงขาว และเมื่อกล่าวถึงกลุ่มลาวที่ถูกกวาดต้อนเข้ามา ก็จะกำกับด้วยชื่อเฉพาะของกลุ่ม เช่น ลาวเชียงใหม่ ลาวเวียงจันทน์ รวมไปถึงผู้ไทหรือไทดำก็พลอยถูกเรียกว่า “ลาวโซ่ง” ไปด้วย ทั้งนี้ ผู้ไทหรือไทดำก็ถือตัวเองว่าเป็นไท (Songsiri, 2016)

นอกจากนี้ ในปี พ.ศ. 2433 ยังมีการเรียกชื่อมณฑลตามชื่อกลุ่มคนที่เข้าใจแต่เดิมคือ มณฑลลาวเฉียง มณฑลลาวกาว และมณฑลลาวพวน โดย “ลาวเฉียง” ก็คือลาวในเขตล้านนาเป็นคำเรียกรวมๆ กลุ่มคนที่อยู่ในทิศอุดรหรือทางเหนือของกรุงเทพฯ ส่วน “ลาวกาว” นั้นอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือจนถึงตะวันออกของกรุงเทพฯ ซึ่งก็คือกลุ่มที่อยู่ในเขตล้านช้างและภาคอีสานในปัจจุบัน และ “ลาวพวน” ก็คือกลุ่มที่อยู่เมืองพวนเหนือเมืองเวียงจันทน์ขึ้นไป (Songsiri, 2016) แต่ทว่าการเรียกชื่อมณฑลว่า “ลาว” เช่นนี้ อาจส่งผลเสียต่อสยามในช่วงที่ชาติมหาอำนาจตะวันตกเข้ามาล่าอาณานิคมใน

ภูมิภาคนี้ ดังนั้น หลังการปรับระบบบริหารราชการส่วนภูมิภาคใหม่ ใน พ.ศ.2435 จึงมีการเปลี่ยนชื่อมณฑลใหม่ตามชื่อทิศ คือ มณฑลพายัพ มณฑลอุดร และมณฑลอีสาน แล้วจึงเรียกชื่อกลุ่มคนที่อยู่ตามมณฑลต่าง ๆ ว่าชาวพายัพ ชาวอุดร และชาวอีสาน จะเห็นได้ว่า สำนึกเรื่องเชื้อชาติของคนกรุงเทพฯ ที่มีต่อผู้คนกลุ่มที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตอนบนนั้นเป็นการเรียกแบบเหมารวมโดยเรียกตามๆ กันมาตั้งแต่อดีตก่อนที่จะสถาปนาให้กรุงเทพฯ เป็นศูนย์กลางการปกครอง โดยไม่ได้แยกแยะหรือสนใจที่จะเรียกตามคนในท้องถิ่น และกลายเป็นการเรียกชื่อกลุ่มคนที่แฝงนัยในเชิงอย่างชัดเจนโดยเฉพาะในช่วงต้นกรุงรัตนโกสินทร์ดังนั้น การเรียกชื่อมณฑลและกลุ่มคนด้วยคำว่า “ลาว” นี้จึงนับว่ารัฐได้สร้างความเป็นอื่นให้แก่กลุ่มชาติพันธุ์ซึ่งแม้ในเวลาต่อมาจะมีการปรับเปลี่ยนใหม่ด้วยเหตุผลทางการเมืองก็ตาม แต่ความรู้สึกว่าเป็นคนอื่นก็ยังคงมีปรากฏอยู่

2) การใช้คำจำแนกประเภทกลุ่มชน โดยคำจำแนกประเภทกลุ่มชน ได้แก่คำว่า กลุ่มชาติพันธุ์ ชาติเชื้อชาติ เผ่า ชนเผ่า เผ่าพันธุ์ ชนกลุ่มน้อย ชาวเขา ชาวไทยภูเขา และคนบนพื้นที่สูง คำเหล่านี้ล้วนเป็นคำที่ใช้เรียกกลุ่มชนที่มีเชื้อชาติประเพณีวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ซึ่งถูกสร้างขึ้นหรือถูกเรียกโดยนักวิชาการและหน่วยงานของรัฐ โดยพัฒนาการของการใช้คำเหล่านี้ได้เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยและบริบททางสังคม

ตัวอย่างเช่นคำว่า “กลุ่มชาติพันธุ์” ซึ่งหมายถึง กลุ่มคนที่มีวัฒนธรรม ชนธรรมเนียมนิยมประเพณี ภาษาพูดเดียวกัน และเชื่อว่าเป็นกลุ่มคนที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษเดียวกัน บรรพบุรุษในที่นี้หมายถึงบรรพบุรุษทางสายเลือดซึ่งมีลักษณะทางชีวภาพและรูปร่าง (เชื้อชาติ) เหมือนกัน รวมทั้งบรรพบุรุษทางวัฒนธรรมด้วย ผู้ที่อยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันจะมีความรู้สึกผูกพันทางสายเลือดและทางวัฒนธรรมพร้อมๆ กันไป เป็นความรู้สึกผูกพันที่ช่วยเสริมสร้างอัตลักษณ์ของบุคคลและของชาติพันธุ์ ซึ่งความแตกต่างทางชาติพันธุ์ของกลุ่มชาติพันธุ์แต่ละกลุ่ม อาจเกิดจากปัจจัยหนึ่งหรือหลายประการทางวัฒนธรรม เช่น ภาษา ศาสนา ชนธรรมเนียมนิยมประเพณี การรับประทานอาหาร และการแต่งกาย เป็นต้น (Phongsapit, 2005)

“กลุ่มชาติพันธุ์” นี้มีโน้ตเริ่มต้นมาจากคำว่า “เชื้อชาติ” (Race) และ “เผ่าพันธุ์” (Tribe) ซึ่งใช้จำแนกประเภทกลุ่มชนแต่แฝงไว้ด้วยอคติ เป็นมโนทัศน์ที่เกิดจากความต้องการที่จะจัดแบ่งผู้คนออกเป็นกลุ่มๆ คำว่า “เผ่า” หรือ “Tribe” ใช้เรียกกลุ่มคนกลุ่มเล็กๆ ในดินแดนที่ยังดูไม่มีความเจริญก้าวหน้าสูงมากนัก ถือว่ามีนัยของความไม่เท่าเทียมกัน คือบางกลุ่มเจริญหรือสูงกว่าบางกลุ่ม นอกจากนี้ยังมีนัยของความแตกต่างทางเชื้อชาติ รวมไปถึงฐานของความคิดที่แตกต่างกัน ในเวลาต่อมา ทำให้ในเวลาต่อมาได้มีนักวิชาการบางท่านเสนอให้ใช้คำว่า “กลุ่มชาติพันธุ์” (Ethnic Group) แทน ซึ่งในปัจจุบันคำนี้ถูกใช้เรียกกลุ่มชนที่มีความแตกต่างจากชนกลุ่มใหญ่ของประเทศมากกว่าคำอื่น ๆ โดยเฉพาะในทางวิชาการ เนื่องจากคำนี้เป็นคำที่มีความหมายที่ไม่ได้สื่อเฉพาะกลุ่มชนที่มีลักษณะเหมือนกันเฉพาะทางพันธุกรรมเท่านั้น แต่ยังหมายรวมถึงกลุ่มชนที่มีลักษณะทางวัฒนธรรมเหมือนกันอีกด้วย

สำหรับสังคมไทย ในอดีตมีการแบ่งแยกหรือจัดจำแนกกลุ่มคนในลักษณะพวกเขา – พวกเขา โดยใช้คำว่า “ชาติ” ซึ่งมีนัยของความหมายเช่นเดียวกับคำว่า “เชื้อชาติ” คือหมายถึงผู้ร่วมเผ่าพันธุ์เดียวกัน ดังตัวอย่างที่ปรากฏในจดหมายเหตุสมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ เสด็จตรวจราชการมณฑลนครราชสีมาและมณฑลอุดรอีสาน ร.ศ.125 พ.ศ.2449 ที่เรียกประชาชนชาวบ้านว่าเป็น คนชาติย้อ ชาติแสก ชาติผู้ไท เป็นต้น ในขณะที่ คำว่า “ชาติ” ในความหมายปัจจุบัน ซึ่งพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 ได้ให้ความหมายเอาไว้ว่า

ชาติ (1) น. ประเทศ เช่น รู้คุณชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

ชาติ (2) น. ประชาชนที่เป็นพลเมืองของประเทศ

ชาติ (3) น. ประชาชาติ ก็ว่า

ชาติ (4) น. กลุ่มชนที่มีความรู้สึกในเรื่องเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา ประวัติศาสตร์ ความเป็นมา ชนธรรมเนียมนิยมประเพณี และวัฒนธรรมอย่างเดียวกัน หรืออยู่ในปกครองรัฐบาลเดียวกัน

จะเห็นได้ว่าความหมายจากพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถานฉบับปัจจุบัน ได้ให้ความหมายแตกต่างไปจากคำว่า “ชาติ” ในอดีต กล่าวคือ ความหมายที่นิยามโดยราชบัณฑิตยสถานเป็นมโนทัศน์ที่อิงหลักของชาติไทยหลังจากเป็นรัฐชาติแล้ว และเป็นความหมายที่ตรงกับคำว่า Nation ในภาษาอังกฤษ ในขณะที่ความหมายในอดีตเป็นความหมายที่อิงความเป็นเชื้อชาติเผ่าพันธุ์ที่สืบทอดทางสายเลือด

ส่วนคำว่า “เชื้อชาติ” พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 ให้ความหมายว่า หมายถึง “ผู้ร่วมเผ่าพันธุ์เดียวกัน มีลักษณะทางกายภาพเหมือนหรือคล้ายกัน” สอดคล้องกับ Phongsapit (2005) ซึ่งให้ความหมายของคำว่า เชื้อชาติ (Race) ในหนังสือสารานุกรมสำหรับเยาวชนว่าหมายถึง “ลักษณะทางชีวภาพของคนซึ่งเห็นได้อย่างชัดเจน

จากลักษณะรูปพรรณ สีผิว เส้นผม และตา” การแบ่งแยกกลุ่มคนตามลักษณะชีวภาพนี้ มีผลต่อสมาชิกในสังคมที่มาจากบรรพบุรุษที่ต่างกัน มีสีผิว และรูปพรรณสัณฐานที่ต่างกันอย่างเห็นได้ชัด โดยอาจเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันได้ และในบางครั้งคนไทยก็ใช้คำว่า “เชื้อชาติ” ในภาษาพูดทั่วไป ในความหมายของกลุ่มชาติพันธุ์ว่า คือ กลุ่มคนที่มีจุดกำเนิดของบรรพบุรุษร่วมกัน มีขนบธรรมเนียมประเพณีเดียวกันและพูดภาษาเดียวกัน ตลอดจนมีความรู้สึกในเผ่าพันธุ์เดียวกัน เช่น กลุ่มคนจีน กลุ่มคนไทย กลุ่มคนลาว กลุ่มคนเขมร โดยอาจเรียกเป็น เชื้อชาติจีน เชื้อชาติไทย เชื้อชาติลาว เชื้อชาติเขมร เป็นต้น

ในมุมมองของการสร้างความเป็นอื่น การใช้คำว่า “ชาติ” หรือ “เชื้อชาติ” บ่งบอกถึงการถูกมองว่าเป็นคนอื่นที่แตกต่างจากคนกลุ่มใหญ่ในสังคมซึ่งก็คือคนไทย และในมุมมองของผู้เขียนประวัติศาสตร์ในอดีตอย่างเช่นสมเด็จพระมหาพรตราชธานุภาพซึ่งเป็นตัวแทนของรัฐ ที่เรียกชาติพันธุ์ต่างๆ ว่า ชาติแสมหรือชาติย้อย โดยอาจมองว่าเป็นกลุ่มคนที่ต่างจากกลุ่มของตน อันนับเป็นการสร้างความเป็นอื่นระหว่างรัฐกับกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ที่อาศัยอยู่ห่างไกลจากศูนย์กลางของประเทศ แต่ในปัจจุบัน คำว่า “ชาติ” ไม่ได้ถูกนำมาใช้ในความหมายเช่นเดียวกับในอดีตดังเช่นที่ใช้เรียกชาติแสมหรือชาติย้อยแล้ว ในขณะที่ยังใช้คำว่า “เชื้อชาติ” ในการเรียกกลุ่มชาติพันธุ์บางกลุ่ม กล่าวคือใช้เรียกเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีเชื้อสายอพยพมาจากต่างประเทศ เช่น กลุ่มชาติพันธุ์จีน กลุ่มชาติพันธุ์เวียดนาม เป็นต้น ดังตัวอย่างที่ปรากฏในข้อความประชาสัมพันธ์งานท่องเที่ยวของจังหวัดนครพนมที่จัดขึ้นทุกปีคือ “งานวันรวมชนเผ่าไทนคร 8 ชนเผ่า 2 เชื้อชาติ” โดย 8 ชนเผ่ามนั้นได้แก่ผู้ไท ไทญ้อ ไทแสก ไทกะเลิง ไทโส้ ไทข่า ไทลาว ไทกวน และ 2 เชื้อชาติ คือ จีนและเวียดนาม ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่ากลุ่มชาติพันธุ์จีนและเวียดนามถูกจัดแยกให้เป็นคนอื่นโดยระบุว่าเป็นเชื้อชาติอื่น มิใช่เชื้อชาติไทยเช่นเดียวกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ซึ่งแม้จะแตกต่างกันในด้านต้นกำเนิดหรือถิ่นฐานดั้งเดิมหรือประเพณีวัฒนธรรมบางอย่าง แต่ก็นับว่าเป็นคนเชื้อชาติไทย

นอกจากนี้ คำที่ใช้จำแนกกลุ่มชนยังมีคำว่า ชนกลุ่มน้อย ชาวเขา ชาวไทยภูเขา และคนบนพื้นที่สูง โดยคำเหล่านี้เป็นคำที่ทางราชการใช้จำแนกกลุ่มชนด้วยการพิจารณาจากภูมิศาสตร์ที่กลุ่มชนเหล่านั้นอาศัยอยู่ นัยของความหมายที่สื่อถึงกลุ่มชนเหล่านี้ บ่งบอกถึงความเป็นคนอื่นที่ไม่เหมือนกับคนกลุ่มใหญ่ จึงถูกผลักให้เป็นคนชายขอบทางภูมิศาสตร์คือเป็นชนกลุ่มน้อย เป็นชาวเขา/ชาวไทยภูเขา รวมถึงเป็นคนที่อยู่บนพื้นที่สูงซึ่งห่างไกลจากความเจริญของสังคม ทั้งนี้ การถูกผลักให้เป็นคนอื่นนี้ เห็นได้ชัดจากการนิยามความหมายที่สร้างขึ้นโดยทางการ ซึ่งล้วนแล้วแต่มีนัยที่แสดงถึงความเป็นอื่นและความด้อยกว่าทั้งในเชิงอำนาจและเชิงวัฒนธรรม หากเปรียบเทียบกับคนกลุ่มใหญ่ เพราะการให้นิยามความหมายมีลักษณะหยุดนิ่งตายตัว และไม่ได้ให้ความสนใจต่อความเป็นตัวตน ความเคลื่อนไหว และการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มชนต่างๆ นอกจากการพยายามที่จะดูกลืนทางวัฒนธรรมให้กลายเป็นคนส่วนใหญ่

ด้วยเหตุนี้ นักวิชาการจึงได้เสนอให้ใช้คำว่า กลุ่มชาติพันธุ์ (Ethnic Group) ในการเรียกกลุ่มชนที่มีลักษณะแตกต่างทางวัฒนธรรม เพื่อหลีกเลี่ยงนัยการดูหมิ่นทางวัฒนธรรม และช่วยให้ปรับเปลี่ยนความสนใจไปศึกษาถึงความเป็นชาติพันธุ์ (Ethnicity) อย่างไรก็ดี การที่รัฐมองว่ากลุ่มชาติพันธุ์หรือชนกลุ่มน้อยแตกต่างจากคนกลุ่มใหญ่ในประเทศ โดยใช้กรอบคิดที่ว่า “ไม่เป็นพวกเรา” และมองว่า “เป็นคนอื่น” โดยให้ความสำคัญกับสัญชาติเป็นหลัก ส่งผลให้คนกลุ่มนี้ไม่ได้รับสิทธิหรือสวัสดิการที่รัฐจัดให้กับคนในประเทศ รวมถึงไม่มีอำนาจในทางเศรษฐกิจและการเมือง จึงกลายเป็น “คนชายขอบ” นอกจากนี้แล้ว การมีอคติทางชาติพันธุ์ที่ถูกมองว่า เป็นภัยต่อความมั่นคงของชาติ คือเป็นต้นเหตุของการแพร่ระบาดของยาเสพติด เป็นพวกตัดไม้ทำลายป่า ก็ยังทำให้เกิดการเลือกปฏิบัติและมีอคติต่อประชากรกลุ่มนี้มากยิ่งขึ้น

3) การใช้คำแสดงสภาพหรือสถานะในคำเรียกชื่อกลุ่มชาติพันธุ์

คำแสดงสภาพหรือสถานะในคำเรียกชื่อกลุ่มชาติพันธุ์ คำว่า “เก่า” ในคำเรียก “ลาวเก่า” ซึ่งหมายถึงชาวไทดำหรือโง้ง โดยเหตุที่เรียกว่า “ลาวเก่า” ก็เพราะพวกไทดำในสิบสองจุไทย มีเชื้อสายของพวกอ้ายลาวเดิม จึงได้เรียกว่าลาวตามคำว่าอ้ายลาว คำว่า “เก่า” ยังพบในคำเรียกชาติพันธุ์เวียดนามว่า “ญวนเก่า” หรือ “เวียดนามเก่า” ซึ่งเป็นคำที่ใช้เรียกชาวเวียดนามที่เข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยก่อน พ.ศ.2488 และมีสัญชาติไทย นอกจากนี้ ก็ยังมีคำเรียกชาติพันธุ์เวียดนามที่ถูกเรียกตามบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงในแต่ละยุคสมัย ได้แก่ “ชาวเวียดนามอพยพ” หมายถึง ชาวเวียดนามที่อพยพเข้ามาในประเทศไทยตั้งแต่ พ.ศ.2488 มีสถานะเป็นเพียงผู้อพยพ ไม่มีสิทธิต่างๆ เท่าเทียมกับคนไทยในทางกฎหมาย ส่วน “ญวนอพยพ” หรือ “ญวนใหม่” เป็นคำที่เกิดขึ้นหลังจากการอพยพของคนเชื้อชาติเวียดนามจากประเทศลาวมายังประเทศไทยในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ซึ่งเป็นคำที่ใช้เพื่อแยกให้เห็นความแตกต่างระหว่างกลุ่มของคนเชื้อชาติเวียดนาม (Sriphana, 2005) ดังนั้น คำเรียกว่า เวียดนามอพยพ และญวนอพยพ จึงมีความหมายต่างกัน อย่างไรก็ตาม การสร้างคำเรียกชาติพันธุ์ด้วยการนำคำแสดงสภาพหรือสถานะมาประกอบ นับเป็นกระบวนการสร้างความเป็นอื่นที่ผลักให้คนกลุ่มที่ถูกเรียกนี้กลายเป็น “คนชายขอบ” โดยเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์เวียดนามซึ่งถูกมองว่าเป็นคนอื่น เพราะเป็นผู้อพยพมาจากต่างประเทศ

2. การสร้างความเป็นอื่นระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ด้วยกัน

กระบวนการสร้างความเป็นอื่นให้กับกลุ่มต่างชาติพันธุ์ เป็นกระบวนการเพิ่มความหมาย โดยกำหนดภาพลักษณ์หรืออัตลักษณ์ให้แก่คนต่างกลุ่ม ให้มีลักษณะต่างๆ เบี่ยงเบนไปจากบรรทัดฐานของกลุ่มชาติพันธุ์กระแสหลักในสังคม หรือให้ต่างไปจากกลุ่มชาติพันธุ์ของตน ซึ่งโดยมากมักมีความหมายในเชิงลบ ถือเป็นความคิดที่สื่อถึงคนต่างชาติพันธุ์ในสังคมซึ่งมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน เช่น อาศัยอยู่ในพื้นที่บริเวณใกล้เคียงกัน หรืออาจเป็นคู่สงครามกันมาตั้งแต่ในอดีต เป็นต้น โดยกลวิธีทางภาษาที่ใช้สื่อถึงการสร้างความเป็นอื่นระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ด้วยกัน ได้แก่ การใช้คำเรียกขาน (Address Term) โดยพบว่ามีการใช้คำเรียกขานเพื่อสื่อชุดความคิดที่เกี่ยวกับการสร้างความเป็นอื่นระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ด้วยกันใน 2 ลักษณะ คือ การเหยียดชาติพันธุ์และการดูหมิ่นทางฐานะสังคม ดังนี้

1) การเหยียดชาติพันธุ์

ในประวัติศาสตร์ของสังคมมนุษย์เมื่ออยู่รวมกันเป็นจำนวนมากขึ้นก็เริ่มมีการสร้างอาณาจักรและพัฒนาจนเกิดเป็นชนชาติ ซึ่งชนชาติที่เจริญกว่าหรือมีฐานะปกครองทางการเมืองที่มีอำนาจเหนือกว่า มักจะเรียกชนชาติที่ล้าหลังหรืออยู่ภายใต้อำนาจปกครองของตนด้วยชื่อที่มีความหมายต่ำหรือในเชิงเหยียดหยาม เช่น เรียกด้วยชื่อที่มีความหมายเป็นสัตว์หรือผี เป็นต้น (Pumisak, 2013) ดังปรากฏในวรรณคดีล้านช้างโบราณเรื่องท้าวสุทนต์หรือเจือง อันเป็นวรรณกรรมเก่าแก่ของชนในภูมิภาคภาษาตระกูลไท โดยเรียกกลุ่มชาติพันธุ์เวียดนามว่า แอ ซึ่งโดยปกติจะเรียกว่า แกว หรือบางทีก็เรียกควบกันว่า แกวแอ

การเรียกขานชนกลุ่มอื่นด้วยชื่อสัตว์คือ “แอ” ซึ่งเป็นสัตว์เลื้อยคลานชนิดหนึ่ง นับเป็นการเหยียดชาติพันธุ์ (Racism) อย่างหนึ่ง โดยมีนัยว่าถือกำเนิดเฉกเช่นเดียวกับสัตว์เลื้อยคลาน การแสดงออกโดยการเรียกเช่นนี้ถือเป็นการไม่ยอมรับว่าชนชาติที่มีระดับความเจริญต่ำกว่าตนเป็น “คน” เท่าเทียมกับกลุ่มหรือชนชาติของตน นอกจากนี้จะเรียกชื่อโดยเปรียบเทียบกับสัตว์แล้ว ในหนังสือท้าวสุทนต์หรือเจืองยังปรากฏการเรียกว่า “แกวม้อย” อีกด้วย ซึ่งคำว่า “ม้อย” นี้มีความหมายว่า “ผี” (Pumisak, 2013) ด้วยเหตุนี้ ชาวญวนหรือเวียดนามจึงมักไม่ค่อยพอใจเท่าไรนักหากถูกเรียกว่า “แกว” แต่พอใจให้เรียกว่าเวียดนามมากกว่า ทั้งนี้ คำเรียกว่า “แกว” นี้เป็นคำที่ชาวภาคอีสานและชาวภาคเหนือใช้เรียกชาวเวียดนามโดยทั่วไปมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันก็ยังปรากฏการเรียกด้วยคำนี้อยู่บ้าง ซึ่งนัยของความหมายที่แฝงอยู่เป็นความหมายในเชิงลบ สื่อให้เห็นถึงความคิดอันเป็นอคติทางชาติพันธุ์ของคนต่างกลุ่มซึ่งสั่งสมมาตั้งแต่ในอดีต

2) การดูหมิ่นทางฐานะสังคม

การแสดงออกของกลุ่มชาติพันธุ์ที่ถือว่าตัวเองเหนือกว่าหรือมีอำนาจมากกว่าชนชาติอื่นๆ ด้วยการวัดระดับชั้นของคนกลุ่มอื่นจากฐานะทางสังคมของชนชาตินั้น ๆ ด้วยอำนาจการปกครองทางการเมือง ซึ่งตนเป็นผู้กุมอำนาจปกครองทางการเมือง ถือเป็นผู้อยู่สูงกว่า และชนชาติที่ถูกปกครองเป็นเมืองขึ้นถือเป็นไพร่หรือข้า (ข้าทาส) ย่อมมีฐานะต่ำกว่า ดังนั้น คำเรียกชื่อชนชาติอื่น ๆ ที่อยู่ภายใต้อำนาจปกครองการเมืองของตนจึงมีความหมายเป็นข้า (ข้าทาส) หรือคนป่า/คนป่าเถื่อน เป็นการเรียกด้วยชื่อที่แปลว่าพวกป่าเถื่อนไร้ความเจริญ โง่เงา เลวทราม ฯลฯ หรือเรียกด้วยลักษณะพิเศษของชนชาตินั้นๆ ที่ตนถือว่าวิปริตผิดสามัญมนุษย์ในสังคมของตน (Pumisak, 2013) ดังใน “พงศาวดารล้านช้าง” ซึ่งมีข้อความที่แสดงให้เห็นว่าพวกล้านช้างมีทัศนคติต่อพวกข้าว่าเป็นข้าทาส โดยเรียกว่าเป็นพวก “ข้าเก่า” จึงกล่าวได้ว่า การที่เรียกกลุ่มชาติพันธุ์อื่นด้วยคำที่มีนัยของความหมายว่าเป็น “ข้าทาส” มีนัยของความหมายในเชิงดูหมิ่นทางฐานะสังคมประการหนึ่ง

อย่างไรก็ตาม จากผลการวิเคราะห์ที่ตั้งกล่าวมาแล้วข้างต้น สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ว่า กระบวนการสร้างความหมายเพื่อแยกแยะกลุ่มชนต่างๆ ของรัฐบนพื้นฐานของความสัมพันธ์เชิงอำนาจของสังคมไทยนั้น เริ่มปรากฏตั้งแต่วัยแรกที่มีการพยายามสร้างรัฐชาติ เมื่อผู้นำทางการเมืองการปกครองในศูนย์กลางอำนาจได้เริ่มสร้างภาพความเป็นคนอื่นให้กับคนในชาติด้วยทัศนคติที่มองว่า ความเจริญนั้นอยู่ตรงศูนย์กลาง ทำให้คนที่อยู่ห่างออกไปจากศูนย์กลางกลายเป็นผู้ห่างไกลความเจริญ ซึ่งมักแฝงนัยของความหมายในเชิงลบ นัยที่เกิดขึ้นจากการสร้างภาพดังกล่าว ได้เกิดเป็นวาทกรรมหรือการนิยามความหมายเชิงอำนาจที่ผลักให้คนที่อยู่ห่างไกลไปจากศูนย์กลางของอำนาจตกอยู่ในสภาวะที่เรียกว่า สภาวะชายขอบของสังคม (Marginality) หรือที่เรียกว่าเป็น “คนชายขอบ” อันเป็นนัยที่แสดงถึงการที่มองว่าคนอื่นที่แตกต่างจากกลุ่มของตนเป็น “คนอื่น” สอดคล้องกับที่ Lueang-a-ramsey (2003) ได้กล่าวถึง “ความเป็นอื่น” ว่าเป็นเรื่องของความไม่เท่าเทียมกันของมนุษย์อันเกิดจากการสร้างรัฐชาติสมัยใหม่ที่ให้ความสำคัญกับเขตแดนที่ชัดเจน และรัฐชาติสมัยใหม่ก็ต้องการควบคุมประชาชนที่อยู่ใต้เขตแดนที่กำหนด รวมถึงการผลักให้กลุ่มชาติพันธุ์บางกลุ่มอยู่ในตำแหน่งของคนชายขอบ โดยได้นำเสนออุดมการณ์หรือชุดความคิดผ่านรูปแบบต่างๆ โดยเฉพาะที่ปรากฏในเอกสารลายลักษณ์ประเภทงานชาติพันธุ์นิพนธ์หรือเอกสารทางประวัติศาสตร์

กลวิธีทางภาษาที่ใช้นำเสนออุดมการณ์ความเป็นอื่นที่พบจากผลการศึกษาในครั้งนี้มี 2 กลวิธี ได้แก่

- 1) การเลือกใช้คำศัพท์เพื่อสื่อชุดความคิดการสร้างความเป็นอื่นระหว่างรัฐกับกลุ่มชาติพันธุ์ 3 ลักษณะคือ การใช้คำเรียกชื่อมณฑลและชื่อกลุ่มชาติพันธุ์ตามความเข้าใจแต่เดิม การใช้คำจำแนกประเภทกลุ่มชน และการใช้คำแสดงสภาพหรือสถานะในคำเรียกชื่อกลุ่มชาติพันธุ์ และ 2) การใช้คำเรียกขานเพื่อสื่อชุดความคิดการสร้างความเป็นอื่นระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ด้วยกัน 2 ลักษณะคือ การเหยียดชาติพันธุ์และการดูหมิ่นทางฐานะสังคม ซึ่งจากผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า ในการนำเสนออุดมการณ์ความเป็นอื่นในวาทกรรมว่าด้วยเรื่องชาติพันธุ์ได้ใช้กลวิธีการเลือกใช้คำศัพท์ โดยเฉพาะการใช้คำเรียกชื่อและการใช้คำเรียกขานที่มีนัยของความหมายแสดงถึงความเป็นอื่น อีกทั้งยังเกี่ยวข้องกับเรื่องมุมมองของคนเรียก ซึ่งจากงานวิจัยนี้ผู้เรียกก็คือคนนอกกลุ่มชาติพันธุ์ทั้งสิ้น สอดคล้องกับ Sunthonphesat (2003) ซึ่งได้กล่าวถึง กลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ว่าอาจถูกกำหนดหรือนิยามโดยกลุ่มอื่นๆ ซึ่งแตกต่างจากที่กลุ่มชนนิยามตนเอง นอกจากนี้ เนื่องจากภาษาเป็นเครื่องมือถ่ายทอดความคิดของมนุษย์ มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างมนุษย์ในสังคม ขณะเดียวกันภาษาก็ยังเป็นเครื่องบ่งบอกถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรม อีกทั้งยังสามารถสื่อให้เห็นความเปลี่ยนแปลงของสังคมได้อีกด้วย ดังนั้น กลวิธีทางภาษา (Linguistic Strategies) ที่ใช้สื่ออุดมการณ์ความเป็นอื่นในวาทกรรมว่าด้วยเรื่องชาติพันธุ์ที่ปรากฏในเอกสารลายลักษณ์จึงนับเป็นหนึ่งในกลวิธีการผลิตตัวบท (Text) ที่ปรากฏในวาทกรรมที่ผู้ส่งสารอันได้แก่ ผู้สร้างวาทกรรมได้สื่อสารผ่านวาทกรรมโดยการเลือกใช้ภาษาที่แฝงวัตถุประสงค์หรือเจตนามุ่งหมายของผู้ส่งสารสื่อไปยังผู้รับสาร การศึกษาด้านกลวิธีทางภาษาที่ใช้สื่ออุดมการณ์จะทำให้เห็นตัวอย่างการใช้ภาษาเพื่อสร้างวาทกรรม ซึ่งในที่นี้คือ วาทกรรมการสร้างความเป็นอื่น

สรุปผลการวิจัย

บทความวิจัยนี้มุ่งวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาที่ใช้สื่ออุดมการณ์ความเป็นอื่นที่ปรากฏในวาทกรรมว่าด้วยเรื่องชาติพันธุ์ โดยมีคำถามการวิจัยว่าวาทกรรมที่กล่าวถึงอุดมการณ์หรือชุดความคิดเกี่ยวกับเรื่องการเมืองคนกลุ่มอื่นที่ไม่ใช่กลุ่มของตนว่าเป็น “คนอื่น” นั้น ผู้สร้างหรือผู้เขียนวาทกรรมมีกลวิธีในการนำเสนออุดมการณ์หรือชุดความคิดดังกล่าวอย่างไร ซึ่งผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า กลวิธีทางภาษาที่ใช้นำเสนออุดมการณ์ความเป็นอื่นในวาทกรรมว่าด้วยเรื่องชาติพันธุ์ที่ปรากฏในเอกสารต่างๆ นั้นมี 2 กลวิธี ได้แก่ 1) การเลือกใช้คำศัพท์เพื่อสื่อชุดความคิดการสร้างความเป็นอื่นระหว่างรัฐกับกลุ่มชาติพันธุ์ใน 3 ลักษณะคือ การใช้คำเรียกชื่อมณฑลและชื่อกลุ่มชาติพันธุ์ตามความเข้าใจแต่เดิม การใช้คำจำแนกประเภทกลุ่มชน และการใช้คำแสดงสภาพหรือสถานะในคำเรียกชื่อกลุ่มชาติพันธุ์ และ 2) การใช้คำเรียกขานเพื่อสื่อชุดความคิดการสร้างความเป็นอื่นระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ด้วยกันใน 2 ลักษณะคือ การเหยียดชาติพันธุ์และการดูหมิ่นทางฐานะสังคม จากผลการศึกษาสรุปได้ว่า ผู้สร้างหรือผู้เขียนวาทกรรมได้สื่ออุดมการณ์ความเป็นอื่นผ่านการเลือกใช้คำศัพท์ในการเรียกชื่อและการใช้คำเรียกขานกลุ่มชาติพันธุ์ อันเป็นการตอกย้ำในเรื่องมุมมองความคิดสากลของมนุษย์ที่มีอยู่ในลักษณะของสองภาคหรือระบบทวิลักษณ์โดยเฉพาะการแบ่งแยกความแตกต่างระหว่าง “ตัวเรา” กับ “คนอื่น”

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

การศึกษาด้านกลวิธีทางภาษาที่ใช้สื่ออุดมการณ์ความเป็นอื่นนั้นทำให้เกิดการเรียนรู้จากตัวอย่างการใช้ภาษาเพื่อสร้างวาทกรรม อีกทั้งยังทำให้เข้าใจถึงชุดความคิด ความเชื่อ หรืออุดมการณ์ของผู้สร้างวาทกรรมที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของสังคมในแต่ละยุคสมัย

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

ผลการวิจัยสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการศึกษาในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอุดมการณ์ในครั้งต่อไป เพื่อให้ได้ความรู้ที่ลึกซึ้งและเป็นประโยชน์ยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบวาทกรรมที่สื่ออุดมการณ์ความเป็นอื่นในยุคอดีตจนถึงปัจจุบันเพื่อพัฒนาการการใช้กลวิธีทางภาษาในการนำเสนออุดมการณ์ว่าเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร
2. ควรมีการศึกษาวาทกรรมจากข้อมูลอื่นๆ เพื่อให้เห็นความแตกต่างในเรื่องการใช้ภาษาและบริบทอื่นๆ

ข้อจำกัดของการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เน้นศึกษาวิเคราะห์จากเอกสารลายลักษณ์เป็นหลัก ไม่ได้เก็บข้อมูลภาคสนามเพื่อสัมภาษณ์กลุ่มชาติพันธุ์โดยตรง จึงอาจทำให้ผลการศึกษามีกรอบคลุมเครือในมุมมองที่เป็นปัจจุบันของกลุ่มชาติพันธุ์

References

- Angkhaphanitkit, J. (2014). *Kān wikhrō khō̄khwām [Discourse Analysis]*. Bangkok : Thammasat University.
- Charoensin-o-lam, Ch. (2002). *Wā̄ kammakān phatthanā : ‘amnā̄ khwāmrū khwām c̄hng ‘ēkkalak lāe khwāmpen ‘ūn [Development discourse: power, knowledge, truth, identity, and otherness]*. Bangkok : Witphasa.
- Hongsuwan, P. (2007). *Kān khrang nung wādūai tamnān kap watthanatham : rūam botkhwām thāng khati chon wittayā phāp chāi nai miti rūang ‘attalak chāttiphān phē̄t wā̄ kam wittī khīt lāe sanyalak. [One upon a time whit the Legend and Culture: Collection of Folkore Articles Projection in the Dimension of Identity, Ethnicity, Gender, Discourse, Methodology, and Symbol]*. Bangkok : Chulalongkorn University.
- Lueang-a-ramsey, P. (2003). *‘Attalak chā̄ lāe khwāmpen chāi khō̄p [Identity, ethnicity, and marginalization]*. Bangkok : Sirindhorn Anthropology Center.
- Phongsaphit, A. (2005). *Sarānukrom Thai samrap yaowachon lem yīsipsām [Thai Encyclopedia for youth, Volume 23]*. Bangkok : Dan suttha kanphim.
- Phumisak, C. (2013). *Khwāmpenmā khō̄ng kham Sayām , Thai Lāo lāe khō̄m lāe laksana thāng sangkhom khō̄ng chū̄ chon chā̄ [The history of Siam, Thai, Laos and Khmer, and the social characteristics of ethnic names]*. Bangkok : Chon niyom.
- Premssirat, S. (2004). *Phā̄nthī phāsā khō̄ng klum chāttiphān tāng tāng nai prathē̄t Thai [Ethnolinguistic Maps of Thailand]*. Bangkok : Kurusapa Printing Ladphrao.
- Samutkhup, S. and Kittiasa, P. (1999). “khon chāi khō̄p : chīwit lāe chumchon khō̄ng khon ngān Thai nai Yīpun” nai mānūtsayawittayā kap lokāphiwat : rūam botkhwām. [“Marginalized people: the life and community of Thai workers in Japan” in Anthropology and Globalization: Collection of Articles]. Nakhon Ratchasima : Thai study room, Institute of Social Technology Suranaree University of Technology.
- Songsiri, V. (2016). Lāo nai mūang Thai [Laos in Thailand]. In *Muangboran Journal*. 3(2),77-88.
- Sriphana, T. (2005). *Wīatō̄ kiēo nai prathē̄t Thai kap khwāmsamphan Thai - Wīatnām. [Vietnamese in Thailand and Thai-Vietnamese Relations]*. Bangkok : Institute of Asian Studies, Chulalongkorn University in collaboration with the Institute of Southeast Asian Studies.
- Sunthonphesat, S. (2003). *Chā̄t phan samphan : nā̄okhit phūnthān thāng mānūtsayawittayā nai kānsuksā ‘attalak klum chāttiphān prachāchā̄ lāe kānchāt ‘ongkō̄n khwāmsamphan thāng chā̄t [Ethnic Relations: Fundamental Anthropology in the Study of Identity, Ethnic Groups, Nations and Organization National relations]*. Bangkok : Muang boran.
- Thongthao, P. (2011). *Phāp khon chāi khō̄p nai wannakam yaowachon. [An image of marginalized people in youth literature (Unpublished Master’s thesis)]*. Srinakharinwirot University, Bangkok, Thailand.